

VAKUFNAME NEKADA I DANAS

Suad MAHMUTOVIĆ

UDK 28:061.27(497.6 Bihać)(093.2)

SAŽETAK: Predmet ovoga rada su vakufname datirane u različitim historijskim periodima. Za ilustraciju su korištene uglavnom bihaćke vakufname. S obzirom na institucionalnu povezanost ovi dokumenti su imali sličnu formu i u drugim gradovima Bosne i Hercegovine. Forma, uvjeti, stil i sadržaj vakufname se je vremenom mijenjao što je značajno utjecalo na pad interesa za nova uvakufljenja.

Tokom istraživanja korišteni su originalni dokumenti, vakufname i vakfije, iz privatne arhive Sadik-ef. Ribića i Arhiva USK-a. S obzirom da se radi o rasutoj arhivskoj građi u podnožnim napomenama su korištene kratice ASR i AUSK. Korišteni su određeni normativni akti, kao i neki tekstovi iz periodične štampe Islamske zajednice.

Ključne riječi: vakufnama, vakfija, vakuf, šurutu-l-vakifi, mali mevkuף, Ahkamu-l-evkaf, mutevelija, Šerijatski sud, Vakufsko-mearifsko povjerenstvo.

Uvod

Vakufnama ili vakfija je temeljni dokument koji se vezuje za instituciju vakufa i njegov pravni status. U povijesti su imale iznimno veliku važnost. Kroz nekoliko vakufnama pokazat ćemo kakvu su ovi značajni dokumenti imali formu u vrijeme Osmanske države, Kraljevine Jugoslavije, tzv. NDH, Socijalističke Jugoslavije, te nakon agresije na Bosnu i Hercegovinu. Šta se je vremenom promijenilo i izgubilo? Kako izgleda današnji i nekadašnji sadržaj vakufname? Da li je to moglo utjecati na manji interes za uvakufjavanje imovine? Šta je sa šartima – uvjetima vakufa te kakva je bila uloga vakufa u povijesti, a kakva je danas?

Vakuf

Vakuf je civilizacijski fenomen utemeljen na ideji trajnog dobra potaknutoj iz Božanske riječi i hadisa poslanika Muhammeda, a.s. Putem vakufa ostvaruje se jedno od

najbitnijih socijalno-moralnih načela islama, a to je pridonosenje srazmjerne žrtve za opće dobro.

Uzvišeni Allah u Kur'anu Časnom kaže: *Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže; a bilo šta vi udijelili, Allah će, sigurno, za to znati.*¹ Ekstenzivno tumačenje ovog ajeta se odnosi na vakufe. Tradicija Poslanika, a.s. i njegovih ashaba potvrđuje ovo stajalište. Vremenom su se vakufi do te mjere razvijali da su u nekim zemljama zauzimali 40%, pa i više obradive zemlje. Zahvaljujući ovakvom pristupu vakufu, kao trajnom dobru, muslimani su još u srednjem vijeku ostvarili kulturne i civilizacijske vrijednosti, kojima se ostali svijet nije mogao ponositi ni mnogo stoljeća kasnije.

Motivi dobročinstva su se kroz historiju materijalizirali u različitim

manifestnim oblicima. Razvojem društva uloga vakufa dobivala je nove sadržaje. Prvi vakufi su nastali iz pobožnih motiva, da bi vrlo brzo služili potrebama mlade muslimanske zajednice i društva u cjelini. Vakuf je vremenom počeo brinuti o pojedincima u socijalnoj potrebi. Jedan od uzroka ovakve namjene bio je u socijalnom raslojavanju Zajednice po vertikali koje je iza sebe ostavljalo sloj onih koji ne bi mogli preživjeti bez skrbi drugih. Slični motivi utjecali su da se i u drugim civilizacijama utemeljuju zadužbine, kasnije fondacije, namijenjene općedruštvenim potrebama.

Jedna od najboljih definicija jeste da je vakuf trajno dobro. Momentom uvakufjenja imovina postaje Allahovo vlasništvo, a data je ljudima na upravljanje.² Prema pretežnom

¹ Kur'an, Ali 'Imran, 92., prijevod Besim Korkut

– Kada je čuo ovaj ajet, Ebu Talha je izrazio želju da uvakufi svoj najdraži dio imetka, zemljište zvano "Bejruha".

² Vakuf (arapski – waqf ili habs), zapravo je masdar (glagolska imenica) u značenju "spriječiti", "zadržati", "zaštiti stvar", da ne postane vlasništvo treće osobe.

mišljenju u hanefijskom mezhebu, uvakufiti jednu stvar znači izuzeti je iz običnog prometa za sva vremena, tako da pređe iz vlasništva vakifa u vlasništvo vakufa, kao da je Božije vlasništvo, i odrediti njene prihode za potpomaganje siromašnih ili neke druge pobožne, humane, dobrotvorne i kulturno-prosvjetne svrhe.³

Uvakufiti nešto znači zabraniti raspolaganje vlasništvom nad uvakufljenim predmetima, a njegovu korist usmjeriti u neku šerijatski dozvoljenu svrhu.⁴ Vakuf je kontinuirana sadaka.⁵ Njega čini stvar od koje se vlasnik odrekao prava raspolaganja, ugovorivši da se prihod koristi za dozvoljene i korisne svrhe, pod uvjetima sadržanim u vakufnami. Vakuf je imovina zavještana u ime Allaha dž.š., pod posebnim uvjetima sadržanim u vakufnami, odnosno vakfiji, koja se ne može nenamjenski koristiti i kojom se ne može slobodno raspolagati.

Vakuf je u najširem smislu pobožna zaklada i njegovim osnivanjem uvakufljena stvar istupa iz prometa (*res extra commercium*).⁶ Treba imati na umu da su u evropskoj pravnoj praksi sve stvari u prometu, osim onih koje su izričito pravnom normom stavljene van prometa. Riječ je o stvarima koje su u općoj upotrebi. Rimsko pravo poznaje *res sacrae* (stvari potrebne za bogoslužje) i *res religiosae* (groblja i sl.) i kao takve imale su status *res extra commercium*. U našem pravnom sistemu nemamo ovakav slučaj. Zakon o vlasničkim odnosima naglašava da su van prometa stvari u općoj upotrebi.

Vjerske zajednice imaju *sui generis* status, sličan onome koje imaju građanskopravne osobe, regulisan Zakonom o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini. Zakon "šuti" po pitanju zaštite ove imovine.

Pod pojmom vakufa treba razumijevati i procesne radnje uvakufljenja. Iz riječi vakuf nastale su izvedenice:

- *Vakifu* značenju osobe (fizičke ili pravne) koja izuzme dio svog imetka iz prometa za opću korist, a u ime Allaha, dž.š.
- *Mevkuf* – uvakufljena stvar (bilo da je riječ o pokretnoj ili nepokretnoj stvari) koja je izuzeta iz pravnog prometa i dodijeljena u korisne svrhe,
- *Vakufnama* ili *Vakfija* je pisani akt koji sadrži vakifovu izjavu ili očitovanje volje o osnivanju vakufa kao i njegovu svrhu i ciljeve.

Vakuf je, dakle, dobročini pravni posao koji nastaje izjavom volje vakifa. On je strogo formalan, jednostrano obavezan, posao i realan ugovor. Ugovor je i kauzalan.

Vakufnama – vakfija

Pitanje forme vakufa usko je povezano sa sadržajem vakufname ili vakfije. Vakufnama je historijsko-pravni dokument kojim se defini- raju razlozi ili svrha uvakufljenja, predmet, uvjeti i način korištenja vakufa, te način upravljanja vakufom. Originalnu vakufnamu bi čuvao mutevelija ili sami vakif. Pisali su ih vrsni kaligrafi, a bile su u obliku svitka ili knjige što je odgovaralo ideji sklada dobrog i lijepog u konstruktivnoj tradiciji islama. Strukturalno, prve pisane vakufname kod nas su sadržavale:

- Ovjeru originala ili prijepisa (ovjera je podrazumijevala; pečat, godinu i mjesec pisanja vakufname, te po čijem ovlaštenju je izvršen prijepis, ako se je radilo o takvoj vrsti dokumenta)

- Invokacija (šira ili kraća zahvala Allahu, dž. š. na blagodatima kojima nas je obdario)
- Ekspozicija (ime vakifa i njegov društveni status)
- Dispozicija (precizno navedeni predmeti uvakufljenja)
- Šurutu-1-vakifi (pobrojani uvjeti vakifa)
- Legalizacija (formalna predaja imovine muteveliji i proglašenje vakufa neopozivim)
- Sankcija (Nema promjene u namjeni i funkcioniranju vakufa. Zabranjeno je vakufu štetu nanositi makar se radilo i o "sultanu moćnom, valiji neodgovornom, kadiji podmitljivom ili mutevelji vjerolomnom," kako se navodi u Gazi Husrev-begovoj vakufnami)
- Daticija – svjedočenje (Navedena imena svjedoka pri sastavljanju vakufname)⁷

Nekada je bilo dovoljno dati izjavu pred dva svjedoka. U suvremeno doba takav način bi dovodio do pravne nesigurnosti, posebno kad su u pitanju nepokretnosti. Pravna sigurnost se stječe upisom nekretnina u javne knjige – gruntovnicu. Ugovor se mora zaključiti kod notara da bi izjava volje bila validna. Po propisanoj formi od strane Vakufske direkcije u Bosni i Hercegovini vakufnama se sastavlja u dva primjerka i sadrži sljedeće elemente:

- bismillu, zahvalu Allahu dž.š. i salavat na Poslanika, a.s. Ovo je spiritualno-vjerski element bez kojeg nema vakufa.
- određenje uvakufljenja (*mevkuf*),
- šart vakifa (svrha i cilj, raspodjela prihoda i sl.)
- svojeručni potpis ovjeren kod notara, i
- ovjera potpisa od strane Vakufske direkcije

³ Mehmed Ali Ćerimović, "O Vakufu", *Glasnik Vrhovnog starješinstva Islamske vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije*, broj 2, Beograd, februar 1935. godine, strana 1.

⁴ Enes Ljevaković, "Neopozivost i neotuđivost vakufa", *Takvim IZ u BiH*,

Sarajevo, 2001. godine, strana 37- 39.

⁵ Djelo trajne vrijednosti od kojeg čovjek, po učenju islama, ima koristi i ovoga i onoga svijeta

⁶ Juraj Filipović, službeni prislušnik, *Imobilarno pravo*, rukopis, Bihać, 1912. godine, strana 125.

⁷ Osman Lavić, "Vakufnama – definicija pojma i karakteristike", izlaganje na Međunarodnoj konferenciji *Vakuf u zemljama Evropske unije*, Ljubljana 15. i 16. oktobar 2016. godine.

Kada vakif jednom odredi uvjete uvakufljenja u vakufnami oni se ne mogu mijenjati shodno šerijatskom pravnom načelu koje glasi: "Uvjeti vakifa imaju snagu naloga Zakonodavca". U evropskoj pravnoj tradiciji također je usvojeno pravilo: "Pacta sunt servanda", sa istim značenjem. Radi pravne sigurnosti kod prijenosa uvakufljene imovine moraju se poštivati pozitivni propisi po principu teritorijalne primjene prava. Kod pokretnih stvari način (modus) pribavljanja sastoji se u predaji stvari. Kod nepokretnih stvari nije dovoljna fizička predaja stvari, već se modus sastoji u upisivanju prava vlasništva u zemljišne knjige koje vode sudovi.

Nadležnost za registraciju vakufnama

U vrijeme Osmanske države nadležnost nad vakufima su imali šerijatski sudovi. Vakufname su sastavljane u prisustvu svjedoka pred nadležnim

šerijatskim sudijom. Šerijatski sudovi su sve do sredine 18. stoljeća imali potpunu jurisdikciju. Nakon reformi započelih Hatti-šerifom od Gulhane, 3. novembra 1839. godine (26. ša'bana 1255. hidžretske g.) i Hatti humajjunom od 16. februara 1856. godine došlo je do njihovog ograničavanja na stvari iz domena bračnog, porodičnog, nasljednog i vakufskog prava.⁸ U periodu okupacije od Austro-Ugarske monarhije ovi sudovi su funkcionirali u nešto manjem obimu u sastavu kotarskih sudova. Slično su funkcionirali i u vrijeme vladavine Kraljevine SHS, a kasnije i Kraljevine Jugoslavije. Šerijatski sudovi u našoj zemlji su ukinuti nakon Drugog svjetskog rata. Naime, Predsjedništvo tadašnje Narodne skupštine je 5. marta 1946. godine donijelo Zakon o ukidanju šerijatskih sudova na području Narodne Republike Bosne i Hercegovine.² Ovim zakonom ukinuti su svi sreski šerijatski sudovi u našoj

zemlji kao i Vrhovni šerijatski sud pri Vrhovnom sudu Bosne i Hercegovine u Sarajevu, a svi predmeti koji su spadali u njihovu nadležnost stavljeni su pod jurisdikciju građanskih sudova. Sve do gašenja Vakufske direkcije, 1959. godine, uvakufljenja gotovo da nije ni bilo. U periodu od četrnaest godina nakon Drugog svjetskog rata većina vakufa je uništeno, devastirano ili oduzeto zakonima o agrarnoj reformi, a kasnije nacionalizaciji i eksproprijaciji.

Vakufnama Salih-age, sina Mehmed-age iz 1678. godine (period Osmanske države)

Najstarija bihačka vakufnama koje smo uspjeli doći jeste vakufnama Salih-age, sina Mehmed-age iz Bihaća, od 21. ramazana 1089, odnosno 6. novembra 1678. godine, što govori da je ovaj vakuf ustanovljen prije 339 godina. Tekst vakufname prenosimo u cijelosti:

Hvala Allahu koji je svoje najodličnije robove učinio uglednim, zbog toga što svoje imetke troše u raznovrsna dobra djela. Božija milost i spas neka je na Njegova poslanika i vjerovjesnika Muhammeda, a.s, najboljeg od svih ljudi. Na traženje Salih-age, sina Mehmed-agina, koji stanuje u mahali Donja Prikouna u Bihaću, ovlašten je i upućen od strane svijetlog šerijatskog suda katib Mehmed-efendija da bi na licu mjesta zapisao ovo o čemu će niže biti riječi, a u svrhu uvakufljenja. Kada je stigao u menzilhanu, koja se nalazi u navedenoj mahali, i kada se sakupilo vijeće šerijatskog suda, navedeni Salih-age je dao pravno valjanu, na Zakonu zasnovanu Izjavu a u prisustvu Bekir-age, sina Ali-efendije, stanovnika navedene mahale, koga je odredio za muteveliju, u svrhu registracije ovog uvakufljenja, te drugih svjedoka čija imena su spomenuta na kraju ovog dokumenta, te je potom izjavio: 'Vakufim i zavještam pravno valjano i na vječna vremena, u ime Allaha, neograničenog Gospodara, jednu svoju stambenu kuću koja sadrži tri sobe i jednu verandu (sofa) na katu te jedan ahar (konjušnicu) u prizemlju sa zemljištem od četrdeset aršina, što je moje pravo vlasništvo a nalazi se u navedenoj mahali, ograničeno s jedne strane imanjem Lakić Spase, s druge (naziv imanja nečitak), s treće rijekom Unom, a sa četvrte javnim putem. Postavljam i sljedeće uvjete (šarte): Navedena kuća i zemljište neka se posredstvom navedenog mutevelije daju pod zakup. Prihod koji se dobije neka se troši

za plaće imama i hatiba cijele spomenute mahale podjednako (u jednakim iznosima). Oni neka dnevno uče po jednu časnu suru Jasin, a nagradu za to neka poklone za moju dušu. Navedeni Bekir-age, dok god bude nosio dunjalučku odjeću (dok bude živ), biće mutevelija spomenutog vakufa. Nakon njegove smrti, neka se za muteveliju postavljaju njegova muška djeca, njegovi unuci i potomci, i to oni koji su moralno najispravniji i najbolji. Ako, Bože sačuvaj, njegovi potomci izumru, neka se za muteveliju postavi neka pouzdana i povjerljiva osoba, uz znanje i posredovanje predstavnika svijetloga šerijata, koji je ovlašten da daje pravna mišljenja (fetve), koji je kadija i muftija, te uz znanje i mišljenje stanovnika Bihaća. Izmjene u spomenutom vakufu neka budu uvijek u nadležnosti mutevelija vakufa.' Izjavivši ovo, on je spomenuto zemljište i kuću, sve slobodno od bilo kakvih smetnji ili tereta (šarwagil), predao navedenom muteveliji. Mutevelija je izjavio da je to preuzeo kao vakuf i da je primio na upravljanje kao što čine i druge mutevelije. Nakon provedene primopredaje (tasdik), navedeni vakif je odlučio da odustane od nagodbe i odlučio se na prividan spor, te je sa spomenutim mutevelijom stupio u raspravu, izjavljujući: 'Vakufjenje nekretnina je po pravnom mišljenju odabranog imama, imam Azama, najstarijeg učenjaka-pravnika, koji je svjetionik naroda, koji razotkriva sumnje i nedoumice, pravno valjano, ali se tretira kao pozajmica (ima pravni

⁸ Fikret Karčić, "Pitanje primjene šerijatskog prava kroz historiju Bošnjaka", preuzeto sa: <http://www.akos.ba/>

pitanje-primjene-serijatskog-prava-kroz-historiju-bosnjaka/ 22. januar 2017. godine

⁹ Službeni list Narodne Republike Bosne i Hercegovine, broj 10, godina II, Sarajevo, 6. marta 1946., str. 1.

status pozajmice) i ne može imati status obaveznosti i neopozivosti, pa je dozvoljeno odustati od spomenutog uvakufljenja. Zabtijevam da se spomenuta kuća povrati u moje vlasništvo kao što je ranije bila.' Kada je to izjavio, navedeni mutevelija mu je odgovorio ispravnim i zadovoljavajućim odgovorom, izjavivši: 'Premda po mišljenju imam Azama, kako je već objašnjeno, po ovom pitanju nema mjesta sumnji i nejasnoći, veliki poznavalac teologije i prava (arif-i- samedani), Abu Yusuf, poznat kao drugi imam (tj. poslije imam Azama – Ebu Hanife), smatra da, kada vakif izjavi: 'Uvakufio sam', a po mišljenju velikog učenjaka (Imam Rabbani) Muhammeda b. Hasan al-Šaybanija, nakon predaje uvakufljenog dobra muteveliji, s napomenom da se vakufi na vječna vremena,

uvakufjenje postaje obavezno i neopozivo'. Izjavivši to, on nije pristao da (uvakufjeno dobro) vrati i preda (vakifu), te su se tako raspravljali u prisustvu navedenog katiba. Kada je svaki od njih zatražio da se parnica okonča, navedeni katib je smatrao da je bolje i preče da zadovolji stranu vakufa, svjestan različitih stavova među velikim imamima, uvažavajući sve činjenice vezane za registraciju vakufa, pa je kao opunomoćenik izrekao pravnovaljanu i zakonitu presudu o neopozivosti navedenog vakufa, koja se mora uvažavati. Kada je (katib) sa opunomoćenim izaslanicima došao na sud i podnio Izvještaj o onome što se dogodilo, navedena presuda je od strane suda bila provedena. Niko nema pravo izmijeniti ono što je čuo jer će grijeh pasti na one koji mijenjaju a Allah sve čuje, i sve zna.

Svjedoci ovog uvakufljenja su: Hasan-efendija, Muhamed-aga i Hasan-aga, članovi vijeća Vrhovnog suda, Muhamed-efendija, sekretar Vrhovnog suda, hadži Hasan-aga, Burzić Ibrahim-aga, Piralčić Mehmed-aga, Muharem-aga Delić, dizdar, Hošić Salih-aga, Sarač Muharem-aga, i drugi. Uvakufjenje je obavljeno pred vršiocem dužnosti kadije u Bihaću Osman-ef. zade Seyyid Muhammed Arifom.¹⁰

Ako analiziramo ovu vakufnamu možemo primijetiti nekoliko bitnih stvari:

- Vakufnama Salih-age iz Bihaća, pisana prije više od tri vijeka, formom i sadržajem odgovara drugim vakufnama iz osmanskog perioda. Po šartima – uvjetima vakifa značajno podsjeća na prve pisane vakufname iz ranog perioda osmanske vladavine u našoj zemlji.
- Uvjeti vakifa su precizno navedeni, kao i obaveze mutevelije.
- Prividni spor koji je spomenut u ovoj vakufnami je poznata pravna praksa prilikom uvakufljenja. Na taj način vakuf postaje neopoziv i kao takav

ima status djela trajne vrijednosti za kojeg vakif ima nagradu na oba svijeta.

- Površina uvakufljenih parcela nije decidno navedena s obzirom da turske tapije za osnovu nisu imale detaljan premjer zemljišta. Bile su označavane približno u dunumima, a granice posjeda opisivane površno.

Stalna tapija je sadržavala tugru, podatke o mjestu u kome se nekretnina nalazi, granicama zemljišta, površini i titularu prava, kao i samom pravu na nekretnine.¹¹

Vakufname – vakfije iz perioda Kraljevine Jugoslavije

Vakfija Fejzullah-ef. sina Mehmeda, Čavkića iz 1934. godine

U Sreskom šerijatskom sudu u Bihaću registrovana je jedna neobična vakfija pod brojem R: 240/934. Naime, Fejzullah-ef. Čavkić, umrlog Mehmeda, umirovljeni učitelj iz Založja – Čavkići, nastanjen u Bosanskoj Krupi, je 12. novembra 1934. godine (5. ša'ban 1353. hidžretske godine) uvakufio imovinu koja se sastoji od šest komada akcija Privilegovane

agrarne banke A.D. u Beogradu po 500 dinara, (petsto), što ukupno čini 3.000 dinara (tri hiljade) šer'an sahih i lazum (pravno valjano i obvezatno), te one postaju mali mevkufom.¹²

Po vakifovoj odredbi trebao se prihod od uvakufjenih akcija svake godine, po odbitku troškova oko uprave, davati svagdanjem imamu džamije džemata Založje-Čavkići, srez Bihać, koji je za to dužan trajno, svakog mjeseca, najmanje dva puta, i to petkom poslije džume-namaza, u spomenutoj džamiji prisutnom džematu održavati vazu nasihat vjersko-prosvjetnog sadržaja i poslije toga vakifa sa hajir-dovom spomenuti.¹³ Upravu nad ovim akcijama kao mali mevkufom i staranje da se vakifova odredba izvršava imade voditi svagdanji mutevelija vakufa džamije džemata Založje-Čavkići, srez Bihać, koju funkciju danas vrši Husejn Čavkić, umrlog Saliha, iz Založja-Čavkići. Vakfija završava 181. ajetom sure El-Bekare, koji u prijevodu glasi: *Onaj ko je izmijenjen, a zna kako glasi – pa grijeh za to pada na one koji mijenjaju; a Allah, zaista, sve čuje i zna.* A potom, nagrada vakifu je kod Allaha, Plemenitoga, Mudroga. Vakfiju je potpisao kadija Redžić.¹⁴

¹⁰ Ova vakufnama je zavedena 30. ejlula-septembra 1899, a nalazi se u Sidžilu vakufnama Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu. Tekst vakufname je na turskom jeziku, na određenim mjestima nečitak, u prijevodu Fehima Nametka. Cjelovit tekst vakufname preuzet iz knjige: Suad Mahmutović, *Bibački vakufi od 1878. do 2014.*

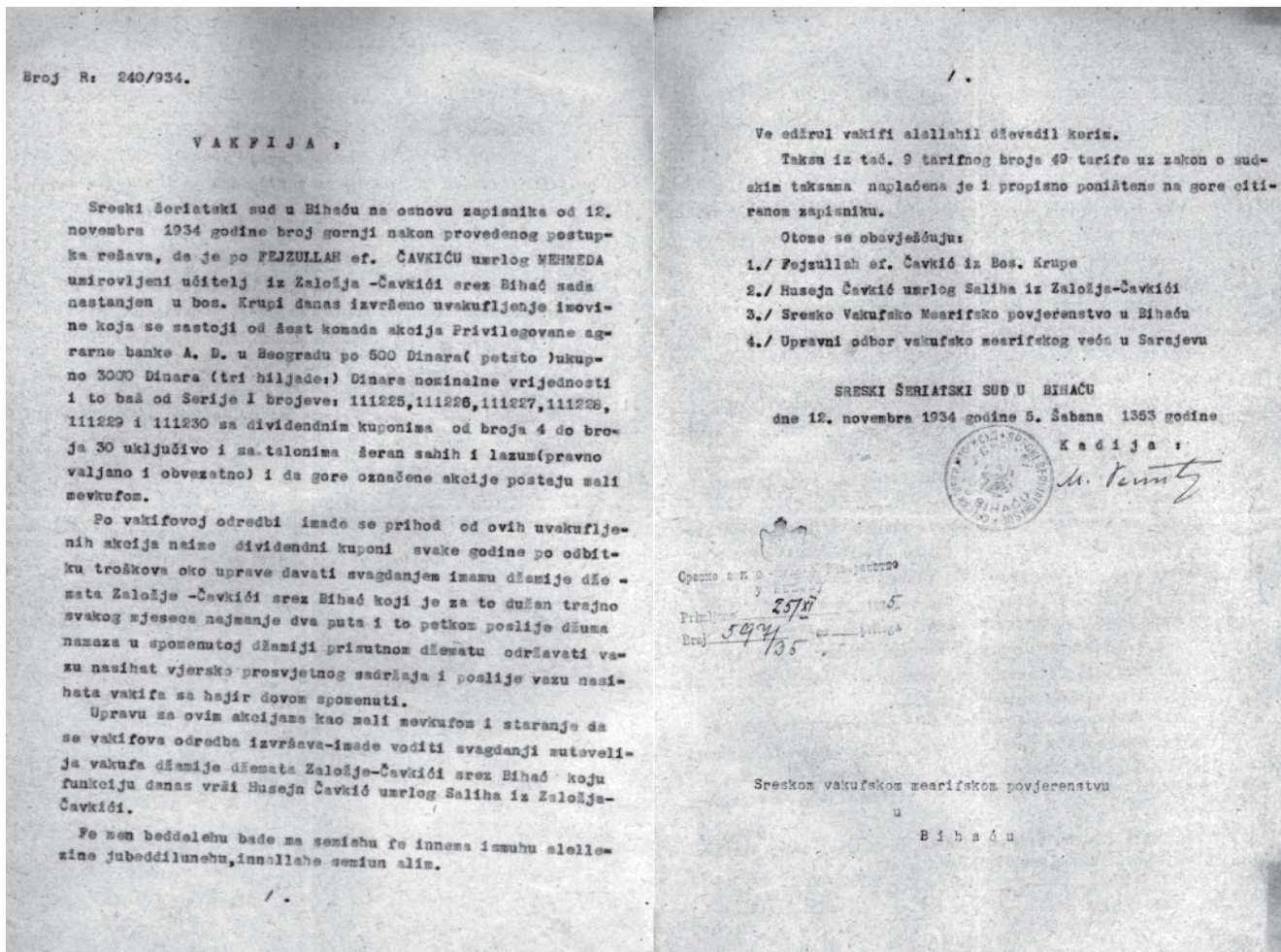
godine, Grafičar, Bihać, strana 127-129.

¹¹ *Tugra* je osmanski turski zvanični monogram i grafički amblem.

¹² Uvakufljena imovina.

¹³ Autor ovoga rada je bio imam u džematu Čavkići od 1987. do 1995. godine i nikada nije niti čuo, niti znao, za ovakvu vakufnamu iz koje, na izvjestan način, proistječe i njegova obligacija.

¹⁴ Vakfija je registrovana u Sreskom šerijatskom sudu u Bihaću pod brojem R 240/934 od 5. ša'bana 1353. h. godine, odnosno 12. novembra 1934. godine, a dostavljena vakifu, muteveliji, Sreskom vakufsko-mearifskom povjerenstvu u Bihaću i Upravnom odboru vakufsko-mearifskog vijeća u Sarajevu. AUSK

Vakfija iz 1934. godine

Vakufska direkcija u Sarajevu je odobrila ovo uvakufljenje, kao i njegov mešrutat.¹⁵ Temeljem spomenute vakfije, Privilegovana agrarna banka je na ime dividende od akcija isplatila iznos od sto osamdeset dinara za godinu 1935. Munib-ef. Malkoč, imamu džemata Založje-Čavkići.¹⁶ Navedena dividenda je po istom osnovu isplaćena imenovanom i za godine 1936. i 1937,¹⁷ dok je spomenuta svota za 1934. godinu isplaćena Arif-ef. Handukiću s obzirom da je obavljao imamsku dužnost u ovom džematu navedene godine.¹⁸

Odluka o uvakufjenju Šaćira, sina u. Šaćira, Mašića, iz 1934. godine

Sreski šerijatski sud u Bihaću donio je Odluku broj Os: 346/32 na osnovu koje se 1/3 oranice "Urija", površine 4.300 m², k.č. broj 18, zemljišno-knjižni uložak broj 178, koju je uvakufio Šaćir Mašić, sin umrlog Šaćira, uknjižuje u korist vakufa džamije Jezero u Jezeru – Srbljani.¹⁹ U obrazloženju se navodi da je umrli Šaćir za svoga života odredio da se navedene nekretnine uknjiže u korist gore spomenutog vakufa što su njegovi nasljednici priznali pred ovim sudom, 29. januara 1934. godine.

Vakfija Ale, sina Velije, Veladžića iz 1938. godine

Ale Veladžić, sin Velije, iz Srbljana je 10. 2. 1938. godine pred Sreskim šerijatskim sudom u Bihaću vasijetom uvakufio 1/2 parcele broj 57, upisane u z.k. ulošku broj 251, Velika njiva, površine 6.920 m², čija vrijednost iznosi 1.000 dinara, u korist vakufa džamije u Jezeru.²⁰ Upravu nad ovim uvakufljenim nekretninama imade vršiti svagdanji mutevelija iste džamije pridržavajući se pri tome propisa šerijata, zakona i Ustava Islamske vjerske zajednice i šuruti vakifa. Uvakufljene nekretnine ne smiju

¹⁵ Dopis Vakufske direkcije u Sarajevu upućen Sreskom šerijatskom sudu u Bihaću broj 12.005/35 od 6. decembra 1935. godine. ASR

¹⁶ Dopis Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću Vakufskoj direkciji u Sarajevu, broj 607/36

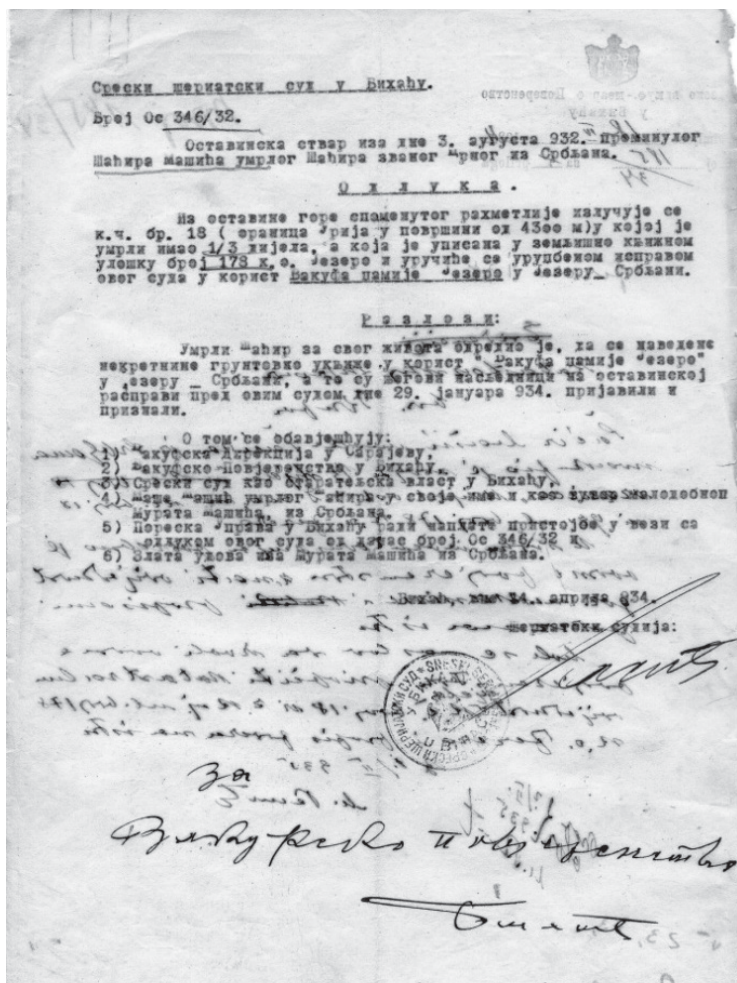
od 9. novembra 1936. godine. ASR
¹⁷ Dopis Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću, broj 250/38 od 25. maja 1938. godine. ASR

¹⁸ Dopis Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću Vakufskoj direkciji u Sarajevu, broj 93/36

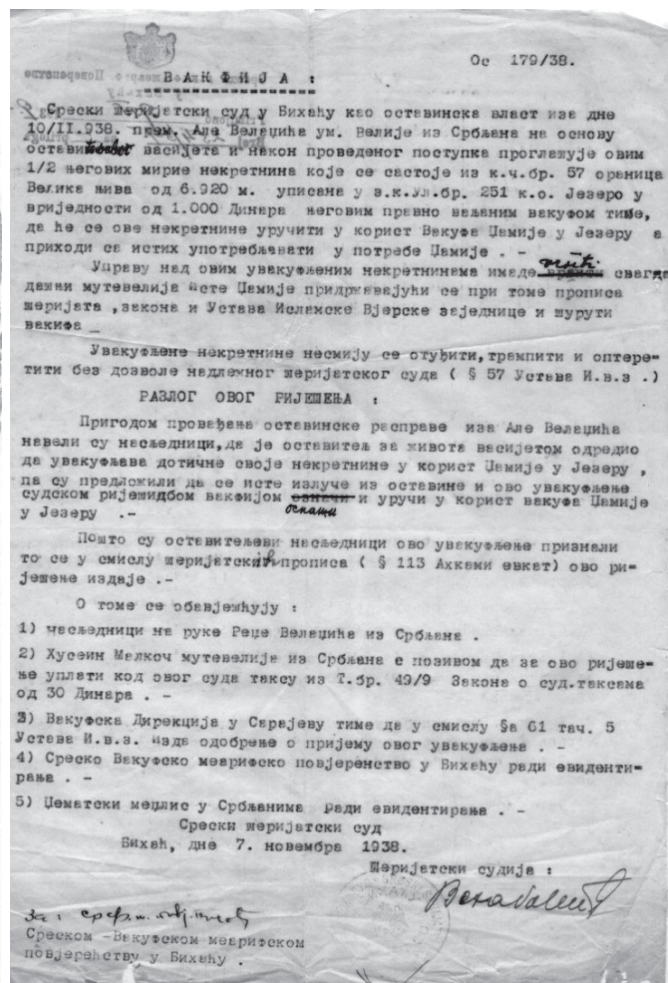
od 3. februara 1936. godine. ASR
¹⁹ Odluka Sreskog šerijatskog suda u Bihaću broj Os 346/32 od 14. aprila 1934. godine. AUSK

²⁰ Vakfija broj Os: 179/38 od 7. novembra 1938. godine. AUSK

Odluka o uvakufjenju iz 1934. godine

Vakfija iz 1938. godine

se otuđiti, trampiti i opteretiti bez dozvole nadležnog šerijatskog suda. (član 57 Ustava IVZ) U obrazloženju se navodi da su prigodom provođenja ostavinske rasprave iza Ale Veladžića nasljednici naveli da je umrli za života vasijetom odredio da navedene nekretnine budu uvakufjene u korist džamije u Jezeru.

Pošto su ostaviteljevi nasljednici ovo uvakufjenje priznali to se u smislu šerijatskih propisa (član 113 Ahkami evkaf) ovo rješenje izdaje. U potpisu je šerijatski sudija Vehabović

Vakfija Muhe, sina Mustafe, Trejčića iz 1940. godine

Sreski šerijatski sud u Bihacu, kao ostavinski sud, dana 22. jula 1940. godine, iza preminulog Muhe Trejčića, umrlog Mustafe iz Papara, na osnovi njegova očitovanja, datog u Zapisnik pred šerijatskim sudijom dana 24. aprila 1940. godine, broj R.

121/40 i nakon provedenog postupka proglašava ovime 1/1 njegovih mirije nekretnina, koje se sastoje od k.č. broj 350/1, livada "Bara" od 8.810 m² i 349/6, oranica "Ograda" od 7.020 m², upisane u z.k. ulošku broj 305, KO Papari, te k.č. broj 361, kućište i dvorište od 400 m², upisane u z.k. ulošku broj 304, iste KO, pravno valjanim vakufom preminulog Muhe Trejčića, umrlog Mustafe, time da se ove nekretnine u gruntovnici uknjiže u korist vakufa džamije Papari. Po vakifovoj odredbi (šarti vakif) prihod od uvakufjenih nekretnina imade uživati svagdanji imam i muallim kao nagradu za vršenje svojih dužnosti, koji je zato dužan trajno, svake godine, vakifu hatmu proučiti i u ramazanu svakog petka prije džume-namaza Jasin proučiti.

Upravu nad uvakufjenim nekretninama ima da vrši svagdanji mutevelija iste džamije, pridržavajući se pri

tome propisa šerijata, zakona, Ustava i šuruti vakifa, koji je uz to dužan starati se, da se odredba vakifa tačno izvršavaju. Uvakufjene nekretnine ne smiju se otuđiti, trampiti ni opteretiti. (Rješenje nadležnog šerijatskog suda, član 57 Ustava IVZ, posljednji stav). Uvakufjenje nekretnine biće po ovome sudu uručeno na vakuf iste džamije kada bude uplaćena prenosna pristojba i kada nadležna vakufska vlast odobri i primi ovo uvakufjenje. (Član 61, tačka 5, Ustava IVZ).

U obrazloženju se navodi da je preminuli Muho Trejčić, umrlog Mustafe, iz Papara na zapisniku pred šerijatskim sudijom od 24. aprila 1940., broj R. 121/40 vasijetom odredio i uvakufio navedene svoje nekretnine u korist vakufa džamije Papari uz navedene uslove (šuruti vakif) i uz pridržaj doživotnog prava uživanja. U ostavinskom postupku iza preminulog vakifa njegovi nasljednici su

Vakfija iz 1940. godine

ovo uvakufljenje priznali u cijelosti i predložili da se uvakufjene nekretnine izluče iz ostavine i uruče na obdareni vakuf. Pošto su vakifovi nasljednici priznali ovo uvakufljenje u cijelosti obavezno za njih, jer ne prelazi 1/3 imovine i pošto je ovo uvakufljenje u smislu šerijatskih propisa prema tome pravno valjano i obavezno (član 537, 541, 560, 561 Ahkami-šer'ijje) to se u smislu člana 113 Ahkamu-l-evkafa izdaje ovo rješenje.²¹ Ova zemlja se i danas vodi na vakufu džemata Papari, međutim, uvjeti-šarti vakifa spomenuti u vakufnami se uopće ne poštuju

Sredstva za učenje Jasina i hatmi vakifima, što je često bio njihov uvjet pri sastavljanju vakufnama, najčešće su bila predviđena u proračunima vakufa nadležnog džemata za tekuću godinu. Tako u Proračunima vakufa

Bosne i Hercegovine za 1913. godinu bilježimo da je vakuf džamije u Golubiću imao ukupne prihode od 411 kruna, kao i rashode, u istom iznosu. Tu spadaju: plata imamu 275, muteveliji 35, mujezinu 40, rasvjeta džamije 20, porez 9, popravak džamije i sibjan mekteba 21, za učenje hatmi 11, zakup od zemljišta kojeg obrađuje Hasan-ef. Omerčehajić 20, dok je murabeha (dobit) od glavnice iznosila 391 krunu. Mutevelija ovog vakufa je bio Ahmet Softić.²²

Vakfija Pašana, sina Hasana, Nukića iz 1941. godine

Četvrtog marta 1941. godine sačinjen je darovni ugovor u Sreskom šerijatskom sudu u Bihaću, a potom i vakfija kojom je Pašan Nukić, sin umrlog Hasana, uvakufio livadu "Barani",

upisanu u z.k. ulošku broj 138, k.č. broj 445, KO Muslić selo, površine 13.660 m², u korist vakuf džamije Gornje Prekounje s tim da vakif zadržava pravo doživotnog uživanja, a poslije njegove smrti da se prihodi upotrebljavaju za potrebe popravke iste džamije. Vakuf ovoga džemata je zastupao Abdullah Vehabović, šerijatski sudija i predsjednik Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću. Uvakufjene nekretnine vrijede po srednjoj procjeni 20.000 dinara i na istim nema tereta.

Upravu nad uvakufljenim nekretninama poslije vakifove smrti ima da vrši svagdanji mutevelija iste džamije pridržavajući se pri tome propisa šerijata, zakona i Ustava IVZ te šuruti vakifa i to pod nadzorom Sreskog vakufskog povjerenstva. Uvakufjene nekretnine ne smiju se otuđiti, trampiti ni opteretiti bez rješenja nadležnog šerijatskog suda. Pošto je ovo uvakufljenje i darovanje vakufu već izvršeno i provedeno u zemljišnim knjigama i prema tome pravno valjano i obavezno te se neće pobijati.²³

U Zapisniku sačinjenom u Vakufsko-mearifskom povjerenstvu u Bihaću navodi se da ova zemlja po dunumu vrijedi 2.000 kuna, t.j. ukupno 26.000 kuna, a prihod može da daje oko 2.000 kilograma sijena, dok bi se za kesim moglo uzeti oko 1.000 kuna.²⁴ Također se navodi da Je Pašan Nukić umro prije tri mjeseca i da je shodno tome prestalo njegovo pravo na doživotno uživanje nad navedenim nekretninama.²⁵

Vakfija Uzeira, sina Mehe, Saračevića iz 1941. godine (period tzv. NDH)

Kotarski šerijatski sud u Bihaću, na osnovu očitovanja Uzeira Saračevića, sina Mehe, iz Bihaća, Gornje Prekounje, primljenog u zapisnik kod Kotarskog šerijatskog suda u Bihaću, po šerijatskom sudcu Hajdaru Durmiću iz Bihaća,

²¹ Vakfija broj 171/940 od 31. jula 1940. godine registrovana u Šerijatskom sudu u Bihaću. AUSK

²² Proračuni vakufa Bosne i Hercegovine za 1913. godinu, Štamparija "NARODA",

Sarajevo, 1913. godina, strana 22.

²³ Vakfija broj R. 65/41 od 4. marta 1941. godine, registrovana u Sreskom šerijatskom sudu u Bihaću. AUSK

²⁴ Zapisnik sastavljen u vrijeme takozvane

Nezavisne Države Hrvatske kada je zvanična valuta bila kuna.

²⁵ Zapisnik Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću, broj 127/41 od 22. decembra 1941. godine. ASR

V A K F I J A

Sreski šerijatski sud u Bihaću

Broj: R. 65/41.

V A K F I J A

Sreski šerijatski sud u Bihaću na osnovu očitovanja Pešana Nukića um. Hasana iz Bihaća primljenog u zapisnik kod Sreskog šerijatskog suda u Bihaću dana 4. srpnja 1941. g. i ugovora o darovanju između istog Pešana Nukića i vakufa džamije Geraje Prekounje u Bihaću, zastupanog po prvotajnom rješenju Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću g. Abdullahu Vehaboviću šer. sudiji u Bihaću, primljenom pred sreskim sudom kao zemljopisna knjizica uzeta u Bihaću, proglašuje evine 1/1 mirije sekretarisa k.č.br.445 livada Banaš od 12.000 akava upisane u sk. ul. br. 138 k.o. Kralje, prava vlasništva vakufa džamije Geraje Prekounje u Bihaću time, da vakif Pešan zadržava pravo doživotnog uživanja, a poslije njegove smrti da se prihod upotrebljuje za potrebe njegove iste džamije.

Uvakufljene sekretarisa vrijede po srednjoj procjeni 20.000 dinara /dvadeset hiljada dinara/ i na istim nema tereta.

Upravu nad uvakufljenim sekretarisama poslije vakifove smrti ima da vrši svagdanji mutevelija iste džamije, pridržavajući se pri tome propisa šerijata, zakona i Ustava I.V.Z. te šuruti vakifa i te pod nadzorom Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva.

Uvakufljene sekretarisa ne smiju se otuđiti, trampiti ni opteretiti bez rješenja nadležnog šerijatskog suda /§ 57 Ustava I.V.Z. posljednji stav./

Česta je sve uvakufljenje i darovanje vakufa već izvršeno i provedeno u zemljopisnim knjigama i prema tome ~~prava~~ vrijedno i obavezno, te se ne može pobijati, § 56 Ahkama šerijata § 56-58, 55-57 i III Ahkama evkafa, te se u smislu tih propisa izdaje ovo rješenje.

Taksa za ovo rješenje iz 2.br.17 i 49/9 Z.z.e.t. od 37.50 D. u državnim taksamama i 4 dinara sudskim markama naplaćena je i plaćena na spisu.

O tome rješenju se obavješduju:

- 1/ vakif Pešan Nukić um. Hasana iz Bihaća,
- 2/ mutevelija vakufa džamije Geraje Prekounje Salih Hadžibabić iz Bihaća,
- 3/ Sreske vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Bihaću,
- 4/ Vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Gerajevu, time da u smislu § 61 t.5 Ustava I.V.Z. sve uvakufljenje primi i dozri.

U B i h a ć u , 4 s r p n j a 1941 g e d i n e

Šerijatski sudija,

Abdullah Vehabović

Gerajevu r. m. povjerenstvo

Prhać

Vakfija iz 1941. godine

V A K F I J A

Broj R. 196/1941

Kotarski šerijatski sud u Bihaću na osnovu očitovanja Uzeira Saračevića um. Mehe iz Bihaća Gor. Prekounje primljenog u zapisnik kod Kot. šerijatskog suda u Bihaću po darovnom ugovoru istog dana broj Ov. 144/941 god. sklopljenog između Uzeira Saračevića um. Mehe i vakufa džamije Geraje Prekounje u Bihaću, zastupanog po predsjedniku Kot. v. m. povjerenstva u Bihaću, Abdullahu Vehaboviću šer. sudiji u Bihaću, primljenog kod kot. suda kao 2. br. pred u Bihaću primljenog ovim 3/32 mirije zemljišta u gr. ul. br. 2040, 2026, 2034, te 7379243/2156540 mirk zemljišta u gr. ul. br. 26 zajedno sa kućom, štalom i dvorištem sve k.o. Bihać, zatim 15/64 mirije zemljišta u gr. ul. br. 136 k.o. Kralje, pravovaljanosti vakufom Uzeira Saračevića um. Mehe iz Bihaća i vlasništvom vakufa džamije Geraje Prekounje u Bihaću time, da vakif Uzeir Saračević žena Lejlja Zulić u, svoje iz Bihaća ima pravo doživotnog uživanja na istim nekretninama, a poslije njene smrti da se prihod upotrebljuje za potrebe njegove iste džamije /nagrada/ svagdanjem imamo doživotno uživanje, koji da vakif treba, da od svake godine iz Ramazan halva i potekoh odmiruje.

Uvakufljene nekretnine vrijede 40000 dinara i na istim nema tereta.

Upravu nad uvakufljenim nekretninama poslije smrti vakifove Lejlje Zulić ima, da vrši svagdanji mutevelija iste džamije primljenog pri tome nadzorom Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću.

Uvakufljene nekretnine ne smiju se otuđiti, trampiti, ni opteretiti bez rješenja nadležnog šerijatskog suda /§ 57 Ustava I.V.Z. posljednji stav./

Česta je sve uvakufljenje i darovanje vakufa već izvršeno u zemljopisnim knjigama i prema tome ~~prava~~ vrijedno i obavezno, te se ne može pobijati § 56 Ahkama šerijata § 56-58, 55-57 i III Ahkama evkafa, te se u smislu tih propisa izdaje ovo rješenje.

Taksa za ovo rješenje iz tarifnog broja 17 i 49/9 Z.z.e.t. od 37.50 D. u državnim taksamama i 4 dinara u sudskim markama naplaćena je i plaćena na spisu broj R. 196/41-

O ovom rješenju se obavješduju:

1. Vakif Uzeir Saračević um. Mehe iz Bihaća,
2. Mutevelija Salih Hadžibabić iz Bihaća,
3. Kotarsko vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Bihaću i
4. Vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Gerajevu time, da u smislu § 61 točka 5 Ustava Islamske Vjerske Zajednice ovo uvakufljenje primi i dozri.

K O T A R S K I Š E R I J A T S K I S U D.

U B i h a ć u , d a n a 20 / V I . 1941 g e d i n e

Šerijatski sudija:

L. Kotarsko vakufsko-mearifsko povjerenstvo

A. Gerajevu

Vakfija iz 1941. godine

dana 10. lipnja 1941. godine i darovnog ugovora istoga dana broj Ov. 144/941 sklopljenog između Uzeira Saračevića, umrlog Mehe i vakufa džamije Gornje Prekounje u Bihaću zastupanog po predsjedniku Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću, gospodinu Abdullahu Vehaboviću, šerijatskom sudcu, proglašava ovim 3/32 mirije zemljišta u gruntovnom ulošku broj 2040, 2026, 2034, 3081, te 7379243/2156540 mulk zemljišta u gruntovnom ulošku broj 26 zajedno sa kućom, štalom i dvorištem sve KO Bihać, zatim 15/64 mirije zemljišta u gruntovnom ulošku broj 136, KO Kralje, pravno valjanim vakufom i vlasništvom vakufa džamije Gornje Prekounje, s tim da pravo doživotnog uživanja ima njegova supruga Lejlja, kćerka Sulje, rođena Zulić. Nakon njene smrti, ova imovina će

se koristiti isključivo kao nagradaplata imamu navedene džamije, s tim da je dužan svakog ramazana vakifu hatmu proučiti te Jasin i šerif svakoga petka. Uvakufljene nekretnine vrijede 40.000 dinara i na istima nema tereta.

Upravu nad uvakufljenim nekretninama poslije smrti vakifove žene Lejlje Zulić ima da vrši svagdanji mutevelija iste džamije pridržavajući se pri tome propisa šerijata, zakona i Ustava IVZ te šuruti vakifa i to pod nadzorom Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću. Uvakufljene nekretnine ne smiju se otuđiti, trampiti ni opteretiti bez rješenja nadležnog šerijatskog suda.²⁶

Uvakufljenje je podrazumijevalo: kuću, dvorište i bašču u z.k. ulošku broj 26, te oranice "Luke" površine oko pet dunuma, z.k. izvod broj

2040 i ogradu zvanu "Hendek", z.k. broj 3081, također oko pet dunuma. Po procjenama iz perioda potkraj 1941. godine kuća i bašča su vrijedile oko 60.000, a oranice svaka po 10.000 kuna. Kuća je mogla nositi godišnji prihod od 4.800, dok su se oranice mogle kesimiti po 500 kuna. Saračević nije imao vlastitu djecu te je iz tog razloga navedene nekretnine i uvakufio.²⁷

Uzeir Saračević je umro 6. augusta 1941. godine. S obzirom da su zemljišne knjige u kojima se nalazi evidencija ovog vakufa uništene tokom Drugog svjetskog rata, ni smo bili u mogućnosti provjeriti na kome su danas uknjižene spomenute nekretnine, kao ni tačnu kvadraturu predmetnih parcela.

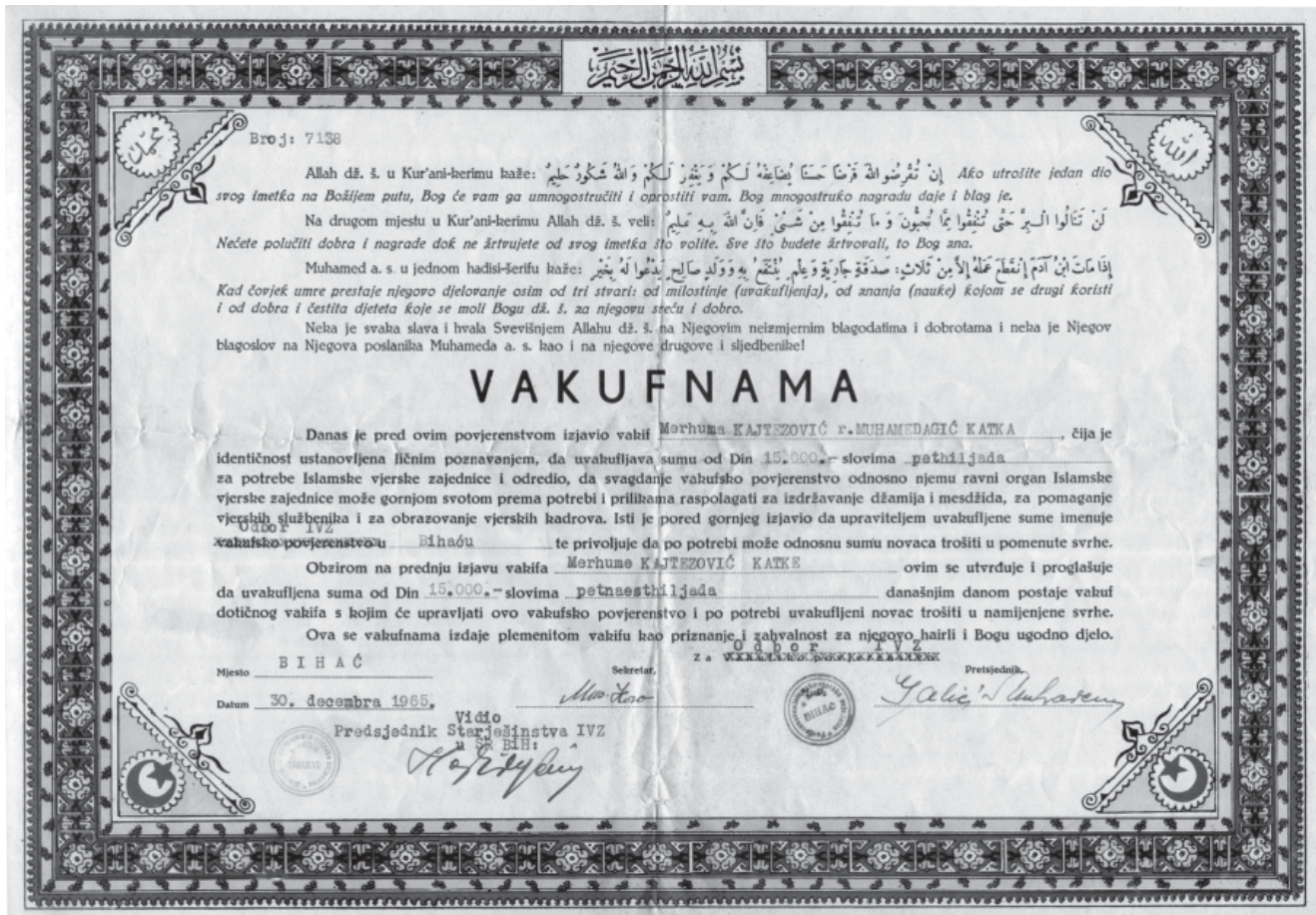
Ono što karakteriše vakufname iz perioda Kraljevine Jugoslavije i tzv. NDH jeste sljedeće:

upućuje Ministarstvu pravosuđa i bogoštovlja Nezavisne Države Hrvatske u Zagrebu. ASR

²⁶ Vakfija broj R. 196/1941 od 20. juna 1941. godine registrovana u Kotarskom šerijatskom sudu u Bihaću. AUSK

²⁷ Uredovna bilješka Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bihaću broj 108/42 od 28. maja 1942. godine

Vakufnama iz 1965. godine

- Sve ove vakufname su sastavljane pred nadležnim šerijatskim sudijom, a uz prisustvo validnih svjedoka.
- U vakufnamama su pobrojani šurutu-l-vakifi, obaveze nadležnog mutevelije i imama džamije koji je slovom vakufname, gotovo u pravilu, imao obavezu učenja Jasina ili hatme vakifu.
- Ove vakufname su imale sličnu formu sve do ukidanja šerijatskih sudova u Bosni i Hercegovini, 1946. godine

Vakufnama Katke Kajtezović, rođene Muhamedagić iz 1965. godine (period Socijalističke Jugoslavije)

Vakufname iz perioda Socijalističke Jugoslavije su imale gotovo identičnu formu kao što je dole prikazano. Pored dva kur'anska ajeta i hadisa

Muhammeda, a.s. tekst vakufname bi sadržao osnovne podatke o vakifu i uvjetima pod kojima će se navedena sredstva trošiti. Nisu navedeni drugi šarti vakifa. Na vakufnami se nalazi broj pod kojim je registrovana u Starješinstvu IVZ u SR BiH. U to vrijeme se, uglavnom radilo o novčanim uvakufljenjima. Ovakvih, uramljenih, vakufnama ima značajan broj u starijim džamijama na području Medžlisa IZ Bihac. Druga vrsta uvakufljenja su bila prava rijetkost. Bilježimo uvakufljenje porodice Kajtezović od dana 30. decembra 1965. godine u korist Odbora IVZ Bihac, a pred dušu rahmetli Kajtezović (rođene Muhamedagić) Katke iz džemata Donje Prekounje u iznosu od 15.000 dinara. Sredstva su namijenjena za održavanje džamija, mesdžida, pomaganje vjerskih službenika i obrazovanje vjerskih kadrova. Vakufnama

je sastavljena u formi izjave vakifa iako se u ovom, ali i mnogim drugim slučajevima, radilo o umrloj osobi.²⁸

Bibačke vakufname nakon agresije na Bosnu i Hercegovinu

Vakufname iz perioda nakon agresije na Bosnu i Hercegovinu su u zaglavlju, pored bismille sadržale 261. ajet sure El-Bekare, hadis Muhammeda, a.s., a potom zahvalu Allahu dž.š. ime i prezime vakifa, podatke o uvakufljenim nekretninama, podsjećanje na prolaznost ovoga svijeta te obavezu da se predmetnim vakufom postupa islamski i domaćinski.

Vakufnama Muhameda, sina Đulage, Mujagića iz 2002. godine

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog Oni koji svoja imanja troše na Allahovom putu liče na onoga koji posije zrno iz kojeg nikne sedam klasova i u svakom klasu po stotinu zrna. A Allah će onome kome hoće dati i više. Allah je neizmjereno dobar i sve zna. (Suretu-l-Bekare 261. ajet)

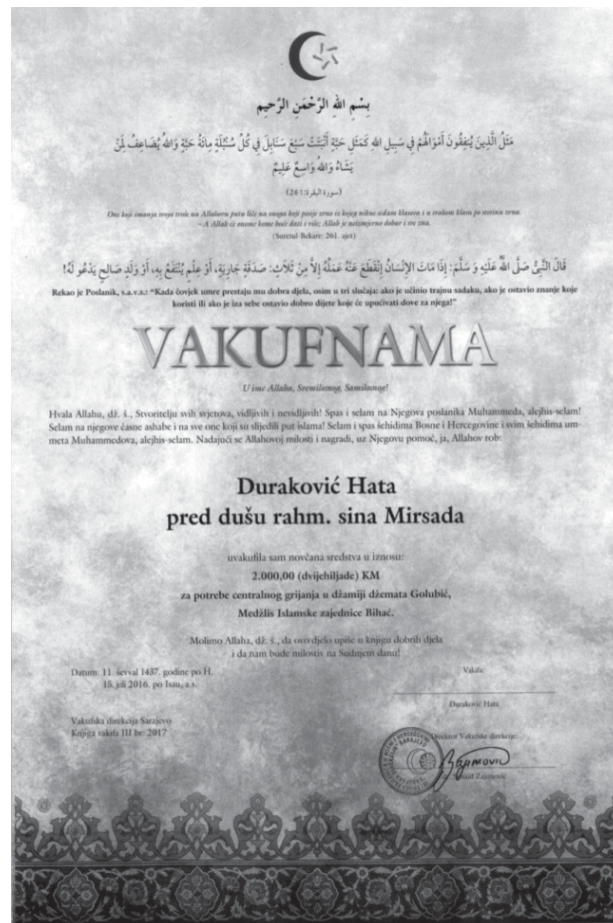
²⁸ Vakufnama broj: 7138 od 30. decembra 1965. godine. U potpisu hadži Naim Hadžiabdić, predsjednik Starješinstva

IVZ u SR BiH i Muharem Galić, predsjednik Odbora IVZ Bihac.

Vakufnama iz 2002. godine

Vakufnama iz 2016. godine

Nakon ovog ajeta²⁹ slijedi sljedeći tekst vakufname: “Neka je hvala Allahu, dž.š., Stvoritelju svih svjetova, vidljivih i nevidljivih! Spas i selam na Njegova Poslanika, Muhammeda, a.s., neka je selam na njegove časne ashabe i na sve one koji su slijedili put Islama! Neka je selam i spas šehidima Bosne i Hercegovine i svim šehidima Ummeta Muhammedova, a.s.

Dalje se navodi da je Mujagić Muhamed, sin Đulage, iz Bihaća, nadajući se Allahovoj milosti i nagradi, uz Njegovu pomoć, uvakufio zemljišnu parcelu broj 689, njiva “Glavičica”, p.l. broj 221, KO Klokoč, površine 4.320 m² u svrhu vakufa za mezarje.

Neka se navedenim nekretninama islamski i domaćinski postupaju!

Svjestan da je ovaj svijet prolazan i nestalan, te da će se plodovi našega truda ubirati na Budućem svijetu,

molim Allaha, dž.š., da ovaj džemat i ovaj kraj, i ovu zemlju i sav Ummet našeg Poslanika, a.s. zaštiti od svih zala i ne dovede nas u iskušenja koja nećemo moći podnijeti i da nas učini sigurnima za veličanje Allahova imena.

Molim Milostivog da oprosti grijehe svim našim merhumima i da im se smiluje na Danu u kojem se neće gledati porijeklo, niti rod, niti imetak, već samo dobra djela. Gospodaru, upiši ovo moje djelo u knjigu dobrih djela i budi nam Milostiv na Sudnjem danu!” Slijede potpisi vakifa i direktora Vakufske direkcije u Sarajevu, a potom datum i broj pod kojim je ova vakufnama evidentirana.³⁰

Vakufnama Hate Duraković iz 2016. godine

Nakon 261. ajeta sure El-Bekare, slijedi hadis Muhammeda, a.s, u kojem

pod brojem: 491, dana: 13. februara 2002. godine, 1. zu-l-hidždže 1422. h. godine

³¹ Vakufnama je registrovana u Knjizi

se kaže: “Kada čovjek umre prestaju mu dobra djela osim u tri slučaja: ako je učinio trajnu sadaku, ako je ostavio znanje koje koristi ili ako je iza sebe ostavio dobro dijete koje će upućivati dove za njega.”

Nakon hadisa slijedi tekst vakufname u kojem se napominje da je Hata Duraković pred dušu rahmetli sina Mirsada uvakufila novčana sredstva u iznosu od 2.000 KM (dvije hiljade konvertibilnih maraka) za potrebe grijanja u džamiji Golubić, Medžlis Islamske zajednice Bihać. Prvi dio teksta je isti kao i u prethodnoj vakufnami dok je drugi dio teksta izostavljen.³¹

Vakufnama Alije Izetbegovića, sina Mustafe, iz 2001. godine

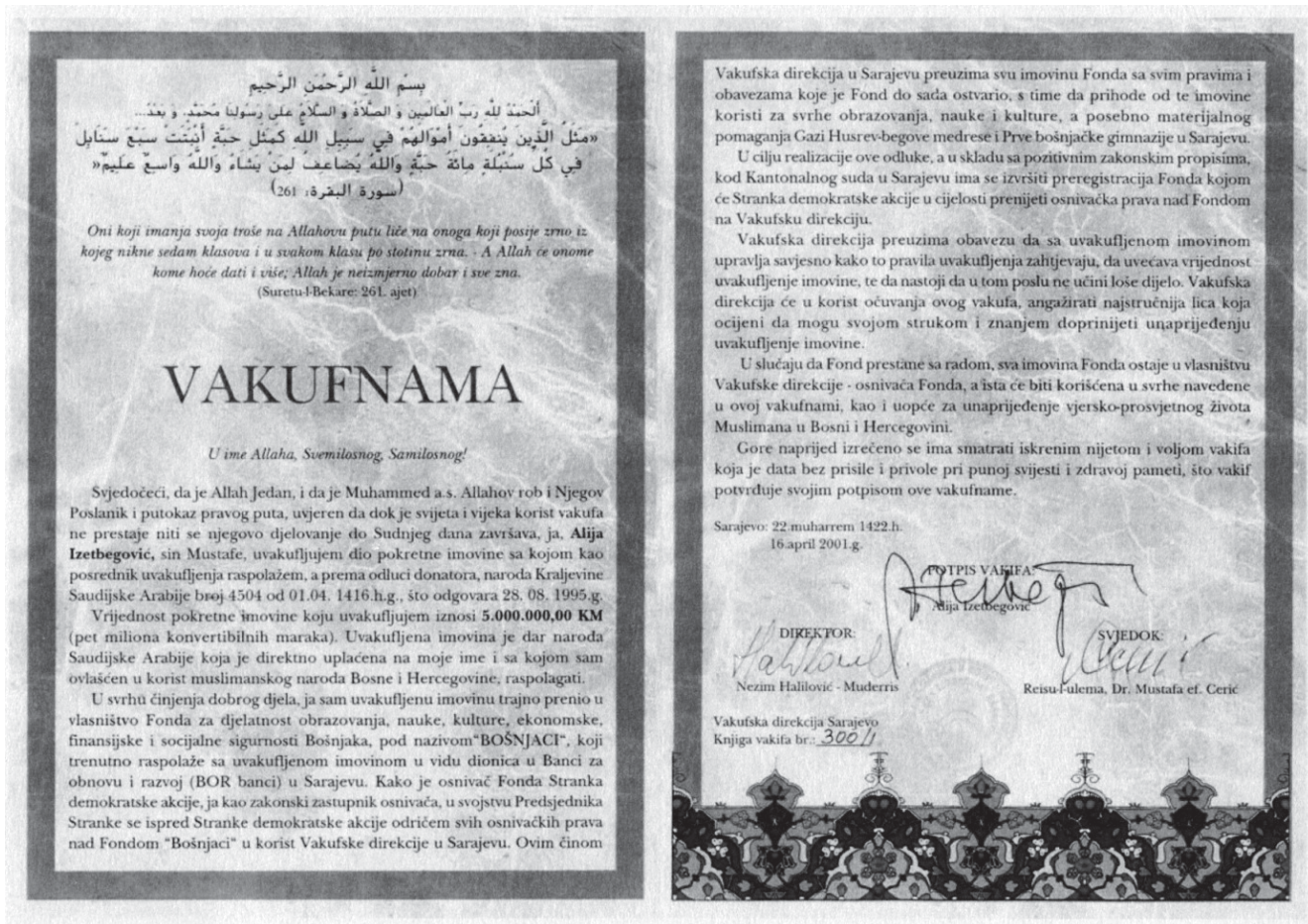
Nakon već uobičajenog 261. ajeta sure El-Bekare, slijedi tekst Vakufname, kojeg navodimo u cijelosti:

vakifa III, Vakufske direkcije Sarajevo pod brojem: 2017, dana: 15. jula 2016. godine, 11. ševvala 1437. h. godine.

²⁹ U ovoj vakufnami nije naveden hadis Muhammeda, a.s.

³⁰ Vakufnama je registrovana u Knjizi vakifa Vakufske direkcije Sarajevo

Vakufnama iz 2001. godine

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog

Svjedočeći da je Allah Jedan, i da je Muhammed, a.s. Allahov rob i Njegov Poslanik i putokaz pravoga puta, uvjeren da dok je svijeta i vijeka korist vakufa ne prestaje niti se njegovo djelovanje do Sudnjega dana završava, ja Alija Izetbegović, sin Mustafe, uvakufljujem dio pokretne imovine s kojom kao posrednik uvakufljenja raspolazem, a prema odluci donatora, naroda Kraljevine Saudijske Arabije, broj 4504 od 01. 04. 1416. godine, što odgovara 28. 08. 1995. godine.

Vrijednost pokretne imovine koju uvakufljujem iznosi 5.000.000.00 KM. (pet miliona konvertibilnih maraka). Uvakufljena imovina je dar naroda Saudijske Arabije koja je direktno uplaćena na moje ime i sa kojom sam ovlašten u korist muslimanskog naroda Bosne i Hercegovine raspolagati.

U svrhu činjenja dobrog djela ja sam uvakufljenu imovinu trajno prenio u vlasništvo Fonda za djelatnost obrazovanja, nauke, kulture, ekonomske, finansijske i socijalne sigurnosti Bošnjaka, pod nazivom "Bošnjaci" koji trenutno raspolaže sa uvakufljenom imovinom u vidu dionica u Banci za obnovu i razvoj u Sarajevu. (Bor banka)

Kako je osnivač Fonda Stranka demokratske akcije, ja kao zakonski zastupnik osnivača, u svojstvu predsjednika stranke se ispred Stranke demokratske akcije odričem svih osnivačkih prava nad Fondom "Bošnjaci" u korist Vakufske direkcije u Sarajevu.

Vakufska direkcija u Sarajevu preuzima svu imovinu Fonda sa svim pravima i obavezama koje je Fond do sada ostvario, s time da prihode od te imovine koristi za svrhe obrazovanja, nauke i kulture, a posebno materijalnog pomaganja Gazi Husrev-begove medrese i Prve bošnjačke gimnazije u Sarajevu.

U cilju realizacije ove odluke, a u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima, kod Kantonalnog suda u Sarajevu ima se izvršiti preregistracija Fonda kojom će Stranka demokratske akcije u cijelosti prenijeti osnivačka prava nad Fondom na Vakufsku direkciju.

Vakufska direkcija preuzima obavezu da sa uvakufljenom imovinom upravlja savjesno kako to pravila uvakufljenja zahtijevaju, da uvećava vrijednost uvakufljene imovine, te da nastoji da u tom poslu ne učini loše djelo. Vakufska direkcija će u korist očuvanja ovog vakufa, angažirati najstručnija lica koja ocijeni da mogu svojom strukom i znanjem doprinijeti unaprijeđenju uvakufljene imovine.

U slučaju da Fond prestane sa radom, sva imovina Fonda ostaje u vlasništvu Vakufske direkcije - osnivača Fonda, a ista će biti korišćena u svrhe navedene u ovoj vakufnami, kao i uopće za unaprijeđenje vjersko-prosvjetnog života Muslimana u Bosni i Hercegovini.

Gore naprijed izrečeno se ima smatrati iskrenim njetom i voljom vakifa koja je data bez prisile i privole pri punoj svijesti i zdravoj pameti, što vakif potvrđuje svojim potpisom ove vakufname.

Sarajevo: 22.muharrem 1422.h.
16.april 2001.g.

POTPIS VAKIFA
Alija Izetbegović

DIJEKTOR
Nezim Halilović - Muderris

SVJEDOK
Reisu-İulema, Dr. Mustafa ef. Cerić

Vakufska direkcija Sarajevo
Knjiga vakifa br.: 300/1

Ovim činom vakufska direkcija u Sarajevu preuzima svu imovinu Fonda sa svim pravima i obavezama koje je Fond do sada ostvario, s time da prihode od te imovine koristi za svrhe obrazovanja, nauke i kulture, a posebno materijalnog pomaganja Gazi Husrev-begove medrese i Prve bošnjačke gimnazije u Sarajevu.

U cilju realizacije ove odluke, a u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima, kod Kantonalnog suda u Sarajevu ima se izvršiti preregistracija Fonda kojom će Stranka demokratske akcije u cijelosti prenijeti osnivačka prava nad Fondom na Vakufsku direkciju.

Vakufska direkcija preuzima obavezu da sa uvakufljenom imovinom upravlja savjesno kako to pravila uvakufljenja zahtijevaju, da uvećava vrijednost uvakufljene imovine, ta da nastoji da u tom poslu ne učini loše djelo. Vakufska direkcija će u korist očuvanja ovog vakufa, angažirati najstručnija lica koja ocijeni da mogu svojom strukom i znanjem doprinijeti unaprijeđenju uvakufljene imovine.

U slučaju da Fond prestane sa radom, sva imovina Fonda ostaje u vlasništvu Vakufske direkcije - osnivača Fonda, a ista će biti korišćena u svrhe navedene u ovoj vakufnami, kao i uopće za unaprijeđenje vjersko-prosvjetnog života muslimana u Bosni i Hercegovini.

Vakufnama je potpisana od strane vakifa, Alije Izetbegovića, te svjedoka: dr. Mustafe-ef. Cerića, tadašnjeg reisu-l-uleme i Nezima-ef. Halilovića – Muderrisa, direktora Vakufske direkcije.³²

Kroz primjere navedene tri vakufname štampane nakon agresije na našu domovinu možemo primijetiti da svaka od njih ima drugačiju formu, sadržaj, pa čak i dizajn. Naravno, radi se o različitim predmetima uvakufljenja. Radi digniteta institucije vakufa i njegove budućnosti na ovim prostorima, smatramo da vakufname svojom formom, sadržajem, pa čak i izgledom trebaju biti gotovo u potpunosti ujednačene. Vakufnama rahmetli predsjednika Izetbegovića pokazuje da i današnje vakufname itekako mogu imati formu koju takvi dokumenti zaslužuju.

Zaključak

Ukoliko usporedimo vakufname iz perioda Osmanske države, Kraljevine Jugoslavije i tzv. NDH sa današnjim, moramo primijetiti da su ovi dokumenti značajno promijenili formu i sadržaj. Najbolje su obrađeni u vremenu Osmanske države. Može se kazati da su sličan tretman imali sve do ukidanja šerijatskih sudova u Bosni i Hercegovini, 1946.

godine. Nakon toga vakufname su značajno promijenile formu, pa samim time i suštinu. Nažalost, današnje vakufname se u mnogome razlikuju u odnosu na one od prije sedamdeset i više godina. Iznimku čine vakufname Adil-bega Zulfi-karpašića i Alije Izetbegovića.

Važno je napomenuti da se oblicije iz nekadašnjih vakufnama, svega nekoliko decenija nakon uvakufljenja, uopće ne poštuju, iako je poznato šerijatsko načelo da: "Uvjeti vakifa imaju snagu slova Zakonodavca". To se uglavnom odnosi na učenje hatme ili Jasina vakifima, što eksplicite stoji u gotovo svakoj vakufnami kao šart-uvjet vakifa. Naš odnos prema šartima vakifa neminovno je utjecao i na smanjen interes za nova uvakufljenja.

Momentom uvakufljenja imovina postaje Allahovo vlasništvo, a data je ljudima na upravljanje. Pravo je pitanje da li se današnje generacije muslimana prema vakufskoj imovini odnose kao prema Božijem vlasništvu ili makar kao naspram vlastite imovine? Sve ispod toga je zloupotreba vakufa.

Naš odnos prema vakufu jasno je vidljiv i iz odnosa prema vakufnamama ili vakfijama. Zašto se u današnjim vakufnamama ne spominju šarti – uvjeti vakifa? Zar to ne bi bio najbolji način afirmacije

samoga vakufa? Ranije korišten tradicionalni koncept je apsolutno primjenjiv i danas. Primjeri uspješnih akcija "300 vakifa" u Cazinskoj i Visočkoj medresi to potvrđuju. Obje su realizirane u kratkom roku. Međutim, sredstva za ovu namjenu i dalje pristižu. U prosjeku je to oko 100.000 KM godišnje kada je u pitanju Cazinska medresa. Danas medresa "Džemaluddin Čaušević" u Cazinu broji 1205 vakifa.³³

Svake godine, na Dan škole, koji je ujedno i Dan vakifa, pruži se zajednička dova na hatmu koju uče profesorice i profesori medrese. Ta obaveza je precizirana slovom vakufname. To je ono što, pored kontinuiranog rada na jačanju vakufa medrese te odgoju i obrazovanju učenika, vakife čini posebno zadovoljnim. Takav odnos prema vakufu i vakifima, uz Božiju pomoć, nedvojbeno donosi rezultate.

Tekst nekadašnjih vakufnama je završavao sa napomenama o upravi nad uvakufljenom imovinom u duhu šerijata, Ustava IZ, šuruti vakifa, te 181. ajetom sure El-Bekare: *Onaj ko je izmijenio, a zna kako glasi – pa grijeh za to pada na one koji mijenjaju; a Allah, zaista, sve čuje i zna.* Smatramo da bi, iz mnogo razloga, ovim kur'anskim ajetom trebale završavati i današnje vakufname.

³² Vakufnama je registrovana u Knjizi vakifa Vakufske direkcije u Sarajevu pod

brojem: 300/1 od 22. muharrema 1422. hidžretske / 16. aprila 2001. godine

³³ Podaci knjigovodstva Cazinske medrese od 21. aprila 2017. godine

Izvori i literatura

Arhivska građa iz Arhiva USK-a
Čerimović, Mehmed, "O Vakufu", *Glasnik Vrhovnog starješinstva Islamske vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije*, broj 2, Beograd, 1935. godine
Filipović, Juraj, *Imobilarno pravo*, rukopis, Bihać, 1912. godine

Karčić, Fikret, "Pitanje primjene šerijatskog prava kroz historiju Bošnjaka", preuzeto sa: <http://www.akos.ba/pitanje-primjene-serijatskog-prava-kroz-historiju-bosnjaka/>
Ljevaković, Enes, "Neopozivost i neotuđivost vakufa", *Takvim IZ u BiH*,

El-Kalem, Sarajevo, 2001. godine
Nesređena arhivska građa iz privatne arhive Sadik-ef. Ribića
Proračuni vakufa Bosne i Hercegovine za 1913. godinu, Štamparija "Naroda," Sarajevo, 1913. godine

الموجز

وقف نامة (حجة الوقف) بين الماضي والحاضر

سعاد محموتوفيتش

يبحث هذا المقال في حجج الوقف عبر فترات تاريخية مختلفة. وللتوضيح تم استخدام حجج الوقف في بيهاش. ونظرا للترابط المؤسسي فإن هذه الوثائق كانت متشابهة فيما بينها بالشكل في باقي مدن البوسنة والمهرسك. ومع مرور الزمن حدث تغيير في شكل حجة الوقف وشروطها وأسلوبها ومضمونها، مما كان له تأثير كبير في انخفاض الاهتمام بإنشاء أوقاف جديدة.

تم أثناء البحث استخدام الوثائق الأصلية وحجج الوقف والوقفيات، من أرشيف الشيخ صادق ريبيتش الشخصي وأرشيف إقليم أونسكو سانسكي. وبما أن تلك المادة الأرشيفية كانت مبعثرة، فقد تم في الملاحظات السفلية استخدام مختصرات (أ ص ر) و (أ إ أوس). كما تم استخدام وثائق قانونية محددة وبعض النصوص من دوريات المشيخة الإسلامية.

الكلمات الرئيسية: حجة الوقف، الوقفية، الوقف، شروط الواقف، المال الموقوف، أحكام الوقف، الناظر، المحكمة الشرعية، لجنة المعارف والأوقاف.

Summary

WAQFNAMAS BEFORE AND NOW

Suad Mahmutović

The subject of this article are the waqfnamas dated in different time periods in history, mostly from the area of Bihać. Considering the institutional interconnection such documents were written in a similar form in other cities of Bosnia and Herzegovina. The form, conditions, style and the content of waqfnama was changing with time which resulted in diminishing interest for establishing new waqfs. During the research for this paper we have used original documents, waqfnamas and waqfiyas from the private archive of Sadik ef. Ribić and some from the archive of Una-Sana Canton. For these we used abbreviations ASR and USK in the references and footnotes. We also used some normative acts and some texts from the periodicals of the Islamic Community.

Key words: waqfnama, waqfiya, waqf, shurutu-l- waqifi, little mawquf, Ahkamu-l-ewqaf, mutewelly, Shariah Court, Waqf – me'rif Committee